

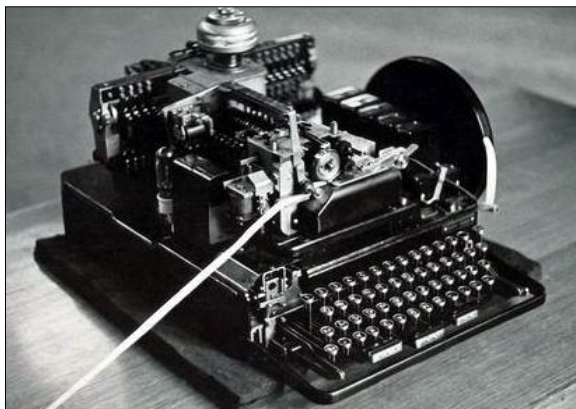
Tizenharmadik fejezet: A vezetékes távíró a 20. század második felében

Budapesten 1948-ban felavatták a Posta Központi Távíró Hivatalt az avatáson jelen volt Tildy Zoltán miniszterelnök is. Géptávíróval működő kézi kezelésű távíróközpontok létesültek. Az előfizetők és a kezelő a géptávírón keresztül tudott kapcsolatba kerülni egymással. A kézi és gépi kapcsolású távíróközpontokhoz csatlakozó távgépírókat a hívás és lejelentés, valamint a számtárca elhelyezése céljából ún. központhívóval kellett kiegészíteni. A századik állomást 1950-ben, az ezrediket 1965-ben helyezték üzembe. 1953-ban kezdte meg működését az első magyar automata telexközpont. Az év végére a központba 143 budapesti és 76 vidéki állomást kapcsoltak be. Mellék és végközpontok létesültek (Siemens TW 39, később TW 55 RFT, majd TWK 8). *Góc, gyűjtőgóc, fő gyűjtőgóc* kialakítása történt az országban. A *gócokba* a távirat távbeszélőn érkezett a kijelölt vonzaskörzetből. Ilyen *góc* volt Balassagyarmat távírdája is. A *gyűjtőgócok* között *haránt összeköttetések* biztosították a gyorsabb áttáviratozást. Egymás után kerültek felszerelésre a vállalatoknál, intézményeknél a géptávíró készülékek. Egy kábel érpár felhasználásával csatlakoztak a balassagyarmati vonalfelügyeletre, innen továbbították minden egyes géptávíró vonalát a váci, esetleg a salgótarjáni TWK melléközpontba, melyek kapcsolódtak a budapesti nemzetközi csatlakozással rendelkező géptávíró központtal. A telex mindvégig megmaradt a cégek, munkahelyek közti kapcsolat eszközének. Később nagy vonzereje volt a nemzetközi távhívás, melynek lehetőségét a posta fejlesztőinek jóval a telefon távhívás előtt sikerült megteremteniük.

1958-59-ben a nemzetközi telexforgalmat is automatizálták. 1961-ben a Posta Központi Távíró Hivatal bekapcsolódott a GENTEX nemzetközi távíró forgalomba. 1968-ban új távírógépterem, 1971-ben új telex főközpont létesült.

A távgépíró készülékek közül postai viszonylatban papírszalagra majd lapra író gépek terjedtek el. Ezek elvi működése lényegében megegyezett, szembevető rajtuk az írógépszerű billentyűzet. A távgépírók főbb alkatrészei: hajtószerkezet, billentyűzet, adószerkezet, vevőszerkezet, nyomtatószerkezet és a különböző mellékszerkezetek.

*Siemens és RFT gyártmányú papírszalagra író gépek.*¹

¹ Fotó: Postamúzeum

Az 1970-től egyre korszerűbb géptávírók kerültek a hálózatba *Siemens T100*², *Olivetti*.³

Az áttörés az 1980-as évek közepén következett be, amikor a számítástechnika fejlettsége már olyan szintet ért el, hogy a távbeszélés mellett a távközlési alap- és mellékszolgáltatások rendkívül széles skálájának (pl. telefax, teletex, videotex) alkalmazása a világ más tájain napi gyakorlattá vált.⁴ 1985-ben Központi Távíró Hivatal jött létre.

Az 1980-as évek elejétől kiépítésre kerültek a városunkba érkező és induló *körzet (DM)*, *koaxiális*, majd a *fényvezető* földalatti kábelek. Ez azt jelentette, hogy a vasútvonal mellett meglévő távbeszélő légvezetékek és az azokon működő távbeszélő (távíró) vonalak lebontásra kerültek.

*1981-ben új rendszerű, teljesen elektronikus távíró, telex és adatátviteli kapcsolóközpontot helyezett üzembe Budapesten a Posta Központi Távíró Hivatalban. a japán NEC cégtől került beszerzésre a NEDIX-510A típusú elektronikus távíró- és adatkapcsoló központ. Az 1981-ben üzembe helyezett elektronikus központ a TW55-ös típusú elektromechanikus budapesti telex-, tgx- és gentexközpontok funkcióját vette át magasabb minőségi szinten és nagyobb kapacitással. A magyar telexhálózatban 1987 végén 11960 előfizető volt, amelyből 34% a budapesti és 66% a vidéki központokba volt bekapcsolva. A NEDIX-510A elektronikus központ 1998-ig üzemelt. Feladatát Siemens EDXS elektronikus távíróközpont vette át (telex, tgx és gentex).*⁵

² Fotó: Teletár Múzeum, Miskolc.

³ Fotó: PTMA, 1.2.5.2.

⁴ Postamérnöki szolgálat második 50 éve 1938-1988. Budapest, 1991. 127. o.

⁵ PTMA, 3.3.3.

Az 1980-as évek elejétől már az elektronikus távgépírók üzemeltek: *Siemens T1000, RFT 2000*⁶

1987-től működött a telefax és a teletex. Az előfizetők száma 1991-ben tetőzött, ekkor 14.213 vállalat telekezett. 1995-ben 5.400-ra, 1999-ben 540-re csökkent az előfizetők száma. Végül hivatalosan 2003. december 31-én szűnt meg a szolgáltatás, ekkor kapcsolták le az utolsó harminc előfizetőt. A telefax a vezetékes telefonvonal-hiány megszűnésekor tudta csak a teletextet kiszorítani.

A vezetékes *telefax-készülékek* is korszerűtlenné váltak az elektronikus levelezés térhódítása során. A vezetékes *telefax* megjelent ugyan a számítógépek melletti *multifunkciós készülékekben*, hiszen modem alkalmazásával a távbeszélő vonalra telepíthetők. A készülékekben a *telefax* funkció mellett működik a nyomtató, a másoló és a lapolvasó is,⁷ azonban a telefax használata egyre csökken.

*A telefonhálózat fejlődése és a telefax-készülékek terjedése miatt országsszerte visszaesett a táviratok száma: 1990-ben 10,5 millió, 1993-ban már csak 6,6 millió táviratot adtak fel. Nógrád megyében is jelentős a csökkenés: Salgótarjánban a tavalyi év hasonló időszakához viszonyítva 24, Balassagyarmaton pedig 40 százalékos. Emelkedés természetesen a jövőben nem várható.*⁸

A 21. század második évtizedében a számítógépek mellett működő korszerű *multifunkciós készülékek*ből már hiányzik a telefax.

⁶ Fotó: Teletár Múzeum, Miskolc.

⁷ A szerző fotója

⁸ Nógrád Megyei Hírlap, 1994. szeptember 3-4.